

חפצו לדעת ובסבלו לפעמים מחסור ובהתהפכו על ערש רזי לא באו גם לדרוש בשלומו ולתמוך אותו, ורק חכם-מצוין אחד, אשר דעותיו היו לכוכב מזהיר על דרך התפתחותו של הסופר המנוח, שם לב לעניו וידבר עליו טובות לפני אחד הנדיבים והאחרון קצב לסופר החולה משען מעט למשך שנה אחת, אבל הסופר הצעיר נהנה רק מעט מהמשען הזה ואחרי חדשים אחדים קטפו המות.

נומי, נפש יקרה, בצל שדי ובכוא היום, אשר אליו קוית, ועמך האהוב ישוב לתחיה, או בכוא לפניו זכרון כל גבורי האומה, אנשי הרוח, ובא גם זכרונו לפניו לכבוד ולתפארת! יעקב יוסף וואהל.

נאָוֹאגראַד-וואַלינסק.

ביום ה' כ' אדר נפטר פה בנאָוֹאגראַד-וואַלינסק הסופר הצעיר מרדכי ואב פייערבערג בשנת העשרים וחמש לימי חיייו. ספרות ישראל בשפ"ע בכלל והספרות היפה בפרט כה דלה הנה בכשרונות טובים ומקורים, כה עניה הנה בלוחמים בעלי רוח כביר, אשר לבם ונפשם נתונים להרעיון הממלא אותם, עד כי מות סופר צעיר ובעל כשרון כה' פ"ב הוא באמת אבדה שאיננה חוזרת לספרותנו. עוד לא הגיעה העת לדבר ברחבה ע"ד ערכו הספרותי של ה' פ"ב; הטוב שבציוריו: „לאן?" טרם נדפס, אבל מהמעט, אשר נדפס ממנו בכה"ע העברים נוכח לדעת, כי לה' פ"ב היה כשרון מקורי, מבט פסיכולוגי לחדור אל עמקם של חזיונות החיים, לתאר את קויהם הרקים ושרטוטיהם הבלתי נראים לעין פשוטה. רוח הם וחסד מרחפת על פני ציוריו הקטנים של הסופר הזה: „יעקב השומר", „העגל", „הקמע", „בערב"; איזה געגונים על העבר, המלא שירה רוממה, איזה כליון נפש אל הילדות המלאה הוד-תם מרגישים אנחנו בכל שורה ושורה מציורי הסופר הצעיר וכלמו הם הד קול נפשו הפיוטית והנעלה, נפש זכה וטהורה, אשר עוד לא התגאלה בחלאת החיים. פ"ב בחייו הפרטים היה סמל התם והחסד, סמל הענוה והצניעות, סמל העם כלו, אשר למרות צרותיו, למרות עניויו הרבים, הוא נושא את דגלו מבלי הכנע, שואף למטרה רוממה—להשתלמות רוחנית בשביל אָשרה של האנושות כלה.

בהיותו בן להורים חשוכים, בהיות אביו גם נושא משרת שו"ב בקהלה, היה על פ"ב להלחם מבית ומחוץ עם הקנאות והבערות, אשר מדרו את חייו וירעילו לו את ימי ילדותו היותר טובים; בבית המדרש, בשבתו בחברת נערים כגילו, שמע חרפת צר וידום, ובביתו—חלק לו אביו מכות ומהלומות על אשר יעטה עליו „כלמה" בהגותו בספרות העברית החדשה. והנער מרדכי הסתתר על פנת גג ויעמק בספרות ישראל, המורה להרמב"ם, העקרים, הכוזרי ומורה נבוכי הזמן לרנ"ק היו מבחר למודיו ובספרי הספרות החדשה שם כל מעיניו. רעב, מחסור, לעג השאננים, עברת החשוכים ומהלומות מידי הוריו פעלו אמנם לרעה על כחותיו הנופניים, אבל לא הרפו במעט תשוקתו העזה ללמודים.

עוד מימי ילדותו נראו בו אותות כשרון ספרותי ולפני שש שנים היו כבר תחת ידי המנוח ציורים ושירים, המלאים רעיונות והגיונות נעלים ונשגבים, מן העת ההיא הוסיף ה' פ"ב להשתלם, להגות בספרים רבים, לכתוב ולהציע את משפטיו בחוג רעיו. כי אמנם איש רעים להתרועע היה הסופר המנוח ובכחו הרוחני, בטהר נפשו וענותו היתרה קנה לבבות והוא היה המרכז האחד להכחות הצעירים פה ויקרבם לתורה ולתעודה מעשיו הטובים ומדותיו התרומיות רכשו לו נפשות הצעירים, ובשעה אשר הרעיון הציוני החל לפעם בלב צעירי עירנו, היה הוא, הסופר החולה, מאסף אספורה, מכונן ועדים ובגרון נחר ממחלת שחפת הגרון, אשר דבקה בו זה שלש שנים היה נושא את מדברותיו ע"ד תעודתה של היהדות ועתידות ישראל.

את תביעותיו מן הספרות העברית היפה הביע במאמרו: „הספרות היפה וחובקתיה", אשר נדפס שבועות מספר לפני מותו ב„המליץ", אך יותר מזה הביע בחוג מכיריו וידידיו. הוא דרש, כי הספרות היפה תכרא לנו גבורים לאומים מחונכים על יסודות המוסר הלאומי וע"פ רוח ישראל סבא, גבורים נלחמים בתרף נפש עם העבדות הרוחנית, אשר אנחנו שקועים בתוכה; הוא חפץ, כי סופרינו יגשימו ביצורי דמיונם את ענינם הנורא, יגלמו את רוח היהדות הטהורה ויעשו את רעיון התחיה הרוחנית לקנין העם כלו, ואת תביעותיו אלה התאמץ למלאות בספורו: „לאן?", אשר הוא חלק מנשמתו הזכה והטהורה.

רבות מחשבות חשב הסופר הצעיר בעל הכשרון הזה על עמו וספרותו—ותבא מחלה עזה, שחפת הגרון, ותקטף את היונק הרך כאביב ימיו: הרבה אבד לספרות העברית במותו, והרבה אבד גם לצעירים העברים פה, בהלקח מהם מורם, יועצם ומנהלם וכאבוד להם מרכז התורה וטהרת המדות. אחינו הנאורים פה ידעו להוקיר את הסופר המסת ויחלקו לו את הכבוד האחרון בלוותם אותו למעון עולמים, אבל את הסופר החי, את עניו וקשי יוטו לא